

સ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૩૦ / ૨૦૦૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી કે.જે. ઠાકર

=====

૧ સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને આ ચુકાદો જોવા દેવામાં

આવી શકે કે નહીં ?

૨ રિપોર્ટને સંદર્ભિત કરવું કે નહીં ?

૩ શું તેમના લોર્ડશીપ્સ ચુકાદાની શુદ્ધ નકલ જોવા ઈચ્છે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતના સંવિધાનના અર્થઘટન અંગે અથવા તેના અધિન બનાવવામાં આવેલ કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે?

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

તલાબ જાકુ ભોકાલ....પ્રતિવાદી(ઓ)/સામાવાળા(ઓ)

=====

હાજરી:

એમએસ મોનાલી ભટ્ટ, અપીલકર્તા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે એ.પી.પી.

એચસીએલએસ સમિતિ, પ્રતિવાદી(ઓ)/સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી
વકીલ

પ્રતિવાદી(ઓ)/સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી પ્રતીક બી બારોટ, વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશન્યાયમૂર્તીશ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૧૮/૦૩/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. વર્તમાન અપીલ, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ (સંક્ષેપમાં "સી.આર.પી.સી.") ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ, જામનગરની ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલતમાં માનનીય અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા સત્ર કેસ ક્રમાંક ૨૧૫/૨૦૦૨ માં તા. ૨૬.૦૮.૨૦૦૩ના રોજ આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધ નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે અહીંના મૂળ આરોપી-પ્રતિવાદીને આક્ષેપિત ગુનાઓના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો.

૨. ફરિયાદ પક્ષના કેસના સંક્ષિપ્ત તથ્યો એવા છે કે ફરિયાદી-મૃતકા જાનુબેનનું લગ્ન ઘટના પહેલાંના ત્રણ વર્ષ અગાઉ આરોપી તલબ જાકુ ભોકલ સાથે થયું હતું. ઘટના પહેલાંના છ મહિના થી તે પોતાના પતિ સાથે ખંભાળિયા રેલવે સ્ટેશન રોડ, ખંભાળિયા ખાતે મુબારકભાઈ નામના એક વ્યક્તિના મકાનમાં અલગ રહેતી હતી. ફરિયાદ પક્ષનો વધુ કેસ એવો

છે કે ઉક્ત વૈવાહિક સંબંધમાંથી તેમને ફિરોઝ નામે એક પુત્ર હતો. આરોપી કાપડના વ્યવસાયમાં સંકળાયેલ હતો અને તે તે વેચવા માટે ગામની બહાર જતો હતો. આરોપી મૃત્યુ પામેલ સ્ત્રીના ચારિત્ર્ય અંગે શંકા રાખતો હતો. ઘટના પહેલાંના એક દિવસે આરોપીએ મૃત્યુ પામેલાને માર માર્યો હતો અને તેને સળગાવી દેવા માટે કેરોસીનની ડબ્બી લાવ્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષનો વધુ કેસ એવો છે કે ઘટનાના દિવસે સવારે આરોપીએ મૃત્યુ પામેલાથી ઝઘડો કર્યો હતો અને પોતાનો ધંધો કરવા ગામની બહાર ચાલ્યો ગયો હતો. આમ, આરોપી મૃત્યુ પામેલાના ચારિત્ર્ય અંગે શંકા રાખીને તેને માર મારવાની ટેવ ધરાવતો હતો અને માનસિક તથા શારીરિક ત્રાસ અસહ્ય બની જતાં મૃત્યુ પામેલાએ પોતાના શરીર પર કેરોસીન રેડી પોતાને આગ ચાંપી આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષનો વધુ કેસ એવો છે કે, પરંતુ, દાઝવાની પીડા સહન કરી શકી નહોતી તેથી તેણીએ બૂમાબૂમ કરી અને ત્યારબાદ પડોશીઓ તથા પોલીસ ત્યાં આવી પહોંચી. ત્યારબાદ તેને ખંભાળિયા હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી, જ્યાં પોલીસે તેનું નિવેદન નોંધ્યું. સારવાર દરમિયાન તે દાઝાની ઈજાઓને કારણે મૃત્યુ પામી. આ તથ્યોના આધારે, જણાવેલ ગુનાઓ બાબતે જામખંભાળિયા પોલીસ મથકે ફરિયાદ ક્રમાંક આઈ-સી.આર. નં. ૧૩/૧૯૯૩ નોંધવામાં આવી હતી.

૩. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ આક્ષેપપત્ર માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. કારણ કે આ કેસનો વિચાર માત્ર સત્ર અદાલત દ્વારા જ થઈ શકતો હતો, તેથી દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૨૦૯ હેઠળ (સંક્ષેપમાં “સી.આર.પી.સી.”), માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલતે ઉક્ત કેસ માનનીય અધિક વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ, ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલત, જામનગરની અદાલતમાં મોકલી આપ્યો હતો, જેને ત્યારબાદ સત્ર કેસ નં.૨૧૫/૨૦૦૨ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી-આરોપીએ પોતાનો ગુનો કબૂલ કર્યો નહોતો અને તેની સામે ઇન્સાફી કાર્યવાહી ચલાવવાની માંગણી કરી હોવાથી, આરોપિત ગુનાઓ માટે તેની સામે ઇન્સાફી કાર્યવાહી ચલાવવામાં આવી હતી.

૪. નીચલી અદાલતમાં ઇન્સાફી કાર્યવાહી દરમિયાન, મૂળ આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપો સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે ૯ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી તેમજ ફરિયાદ પક્ષે ૭ દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા.

૫. નીચલી અદાલતમાં સુનાવણીના અંતે અને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન નોંધ્યા બાદ તેમજ ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ તરફથી કરાયેલ દલીલો સાંભળ્યા પછી, જામનગરની અતિરિક્ત સત્ર અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશ, ફાસ્ટ ટ્રેક

અદાલતે આરોપી વિરુદ્ધ મૂકાયેલા તમામ આરોપોમાંથી તેને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. સુનાવણી પૂર્ણ થયા બાદ, સત્ર અદાલતે વિરોધી-આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપતો ચુકાદો અને આદેશ કર્યો.

૬. ઉપરોક્ત ચુકાદો અને આદેશથી વ્યથિત તથા અસંતુષ્ટ થઈ, માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ તે ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધ અપીલકર્તા-રાજ્યે હાલની ફોજદારી અપીલ રજૂ કરી છે.

૭. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ જોરશોરથી દલીલ કરી હતી કે નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ કાનૂની જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ છે; નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ પુરાવાનું યોગ્ય રીતે મૂલ્યાંકન કર્યું નથી મૂલ્યાંકન કર્યું નથી અને કાનૂની જોગવાઈઓને જોતા જ એ સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે હાલના પ્રતિવાદી-આરોપી વિરુદ્ધના આક્ષેપિત આરોપોના તમામ આવશ્યક ઘટકો સાબિત કર્યા છે. તેથીએ વધુમાં રજૂ કર્યું હતું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આંક:૧૯ પર પરીક્ષિત એક્ઝિયુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ અનંતરાય જયશંકર દવેના પુરાવા પર વિશ્વાસ કરવો જોઈએ હતો, અને તેમણે પોતાના પુરાવામાં જણાવ્યું છે કે ડૉક્ટરે એવી નોંધ કરી હતી કે મૃતકનું મરણોત્તર નિવેદન નોંધતી વખતે દર્દી પોતાનું મરણોત્તર નિવેદન આપવા યોગ્ય માનસિક સ્થિતિમાં હતી અને તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે ફરિયાદી મૃતકએ પોતે જ પોતાના મરણોત્તર નિવેદનમાં જણાવ્યું હતું કે આરોપીઓના હાથે થતો

ત્રાસ અસહ્ય બની જતા તેણીએ આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને તેથી આ સાક્ષીના પુરાવા પર વિશ્વાસ ન કરવાની કોઈ કોઈ કારણ નથી તેણીએ વધુમાં રજૂ કર્યું હતું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે ડૉ. ભીમશીભાઈ કરશનભાઈ કરંગિયાના પુરાવા પર વિશ્વાસ કરવો જોઈએ હતો, જેઓ આંક:૨૨ પર પરીક્ષિત થયા હતા, અને તેમણે પોતાના પુરાવામાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે મૃતક ફરિયાદીની યોગ્યતા અંગે નોંધ કર્યા પછી એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટે મૃતકનું મરણોત્તર નિવેદન નોંધ્યું હતું અને ઉક્ત નોંધ આંક:૨૧ પર છે, જેમાં ડૉક્ટરની સહી છે, અને ડૉક્ટરે પોતાની સહીની ઓળખ પણ કરી છે. તેણીએ વધુમાં રજૂ કર્યું હતું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આ બાબત ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ હતી કે મૃતક ફરિયાદીએ પોતાના લગ્નના ત્રણ વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરી હતી અને તેથી પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩(એ) હેઠળનો આવશ્યક અનુમાન દોરવો જોઈએ હતો. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ જોરદાર વિનંતી કરી હતી કે મરણોત્તર નિવેદનમાં હાલના આરોપીઓ વિરુદ્ધના નિશ્ચિત આક્ષેપો દર્શાવવામાં આવ્યા છે. મૃતકને માનસિક ત્રાસ આપવામાં આવતો હતો અને તેના પરિણામે તેણીએ આત્મહત્યા જેવું અતિશય પગલું ભર્યું હતું. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ આ અદાલતને પુરાવા પરથી અવગત કરાવી રજૂ કર્યું હતું કે મરણોત્તર નિવેદન અંગેનો તથ્યાત્મક નિષ્કર્ષ સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલા સિદ્ધાંતના વિરુદ્ધ છે અને સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે

નિર્ધારિત કર્યું છે કે મરણોત્તર નિવેદન એવું સાક્ષ્ય છે જેના પર આધાર રાખી શકાય અને દોષિત ઠરાવવાનો આદેશ કરવો જોઈએ. દોષિત ઠરાવવાનો આદેશ કરવો જોઈએ. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ આ અદાલતને મૌખિક તેમજ સમગ્ર દસ્તાવેજી પુરાવા પરથી પણ અવગત કરાવી રજૂ કર્યું હતું કે હાલની અપીલ મંજૂર થવા પાત્ર છે. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ વધુમાં રજૂ કર્યું હતું કે વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ પડકારેલ ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવવો જરૂરી છે.

૮. તેની સામે, પ્રતિવાદી-આરોપી તરફથી વિદ્વાન વકીલે નીચલી અદાલતના ચુકાદા અને આદેશને સમર્થન આપતાં રજૂ કર્યું કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા અભિલેખ પર રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાની પુરાવાનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કર્યા પછી જ તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આ અદાલતના હસ્તે તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાનું આવશ્યક નથી. પરિણામે, ફોજદારી અપીલ નામંજૂર કરવી જરૂરી છે અને વિદ્વાન નીચલી અદાલતે આપેલો વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ પુષ્ટિ કરવો આવશ્યક છે.

૯. મેં અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. તથા આરોપી તરફથી વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા છે અને તેમની સહાયથી નોંધપરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે.

૧૦. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, નિર્દોષ છૂટકારાના વિરુદ્ધની અપીલો સંદર્ભે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કરેલા માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોના માપદંડ પરથી મને આ કેસના તથ્યોની મૂળવણી કરવી પડે છે.

૧૧. નીચલી અદાલતે આપેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત દ્વારા અપીલની સુનાવણીને શાસિત અને નિયમિત કરનાર સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક નિર્ણયો ની શ્રેણીમાં અત્યંત સંક્ષિપ્ત રીતે સ્પષ્ટ કર્યા છે. ના કેસમાં

એમ.એસ. નારાયણા મેનન @ મણી વિ. કેરળ રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓ વર્ણવી છે. નિર્ણયના પરિષ્કેદ-૫૪ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૫૪. જે હોય તે, વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલ તરીકે માનીને અપીલ સ્વીકારી હતી, પરંતુ વાસ્તવમાં તે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ

હતા કે જ્યાં બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય ત્યાં અપીલી
અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલો નિર્દોષ છૂટકારાનો
નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૨. વધુમાં, ચંદ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્યના કેસમાં, જે (૨૦૦૭) ૪
એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં અહેવાલિત છે, તે

સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રતિપાદિત કર્યા;

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા વિચારપૂર્વકના મત
મુજબ, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલનો
વિચાર કરતી વખતે અપીલી અદાલતની સત્તાઓ અંગે
નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પ્રગટ થાય છે; [૧] અપીલી
અદાલત પાસે તે પુરાવાનું પુનર્વિલોકન, પુનઃમૂલવણી અને
પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધાર પર નિર્દોષ
છૂટકારાનો આદેશ આધારિત છે. [૨] ફોજદારી કાર્યવાહી
સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા,
પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકતી નથી અને અપીલી અદાલત
સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે હકીકત તથા કાયદા, બંને
પ્રશ્નોમાં, પોતાનું સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પહોંચી શકે છે. [૩]
વિવિધ પ્રયોગો, જેમ કે, ઠોસ અને બાધ્યકારક કારણો, સારા

અને પૂરતા આધાર, અત્યંત મજબૂત પરિસ્થિતિઓ, તર્કવિરુદ્ધ નિષ્કર્ષો, સ્પષ્ટ ભૂલોસ્પષ્ટ ભૂલો, વગેરે, નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલમાં અપીલી અદાલતની વિશાળ સત્તાઓને આવરી લેવા અથવા મર્યાદિત કરવા માટે આશયિત નથી. આવી શબ્દરચનાઓનો સ્વભાવ અપીલી અદાલત નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યે અનિચ્છા દર્શાવે તેવો ભાષાત્મક ભાર વધુ છે, અદાલતની પુરાવાનું પુનર્વિલોકન કરીને પોતાનું નિષ્કર્ષ કાઢવાની સત્તાને મર્યાદિત કરવો એવો નથી. [૪] તેમ છતાં, અપીલી અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કેસમાં આરોપીના પક્ષે બેવડી ધારણા કાર્યરત હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત મુજબ, જ્યાં સુધી સક્ષમ કાયદેસર અદાલત દ્વારા તેને દોષિત સાબિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ ગણાય, તેથી નિર્દોષિતાનું અનુમાન તેને ઉપલબ્ધ રહે છે. બીજું, આરોપીએ નિર્દોષ છૂટકારો પ્રાપ્ત કર્યો હોવાથી, તેની નિર્દોષિતાનું અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ દૃઢ, પુનઃપુષ્ટ અને મજબૂત બને છે. [૫] જો નોંધ પર રહેલા પુરાવાના આધાર પર બે ચુકિતપૂર્ણ નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો

અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૩. તેથી, એ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અપીલ અધિકારોનો ઉપયોગ કરતી વખતે, નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે જો બે વાજબી અભિપ્રાયો/નિષ્કર્ષો શક્ય હોય તો પણ, અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલો નિર્દોષ છૂટકારાનો નિષ્કર્ષ વિશેષિત કરવો જોઈએ નહીં.

૧૪. સ્ટેટ ઓફ ગોવા વિ. સંજય ઠાકરન અને અન્ય એક, અહેવાલિત (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫ માં પણ, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનો પુનરુચ્ચાર કર્યો છે. ઉક્ત નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૧૬ માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં, અપીલી અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરતી નથી, સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા કારણે દૂષિત થયો હોય અને આવેલું નિષ્કર્ષ એવું હોય કે કોઈ પણ વાજબી વ્યક્તિ તેવા નિષ્કર્ષે પહોંચી ન શકે અને તેથી તે

નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ તરીકે વર્ણવી શકાય. માત્ર એટલા માટે કે બે દષ્ટિકોણ શક્ય છે, અપીલી અદાલત એવો દષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં જે નીચલી અદાલતે આપેલા ચુકાદાને ઉથલાવી દે. તેમ છતાં, જો અપીલી અદાલતના મત મુજબ નીચલી અદાલતે આવેલું નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા નોંધ પર રહેલા મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને અવગણ્યા છે, તો તેને પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, નોંધ પર મૂકવામાં આવેલ સામગ્રીના આધારે ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે અને આરોપ મૂકવામાં આવેલ ગુનાના આચરણ સાથે કોઈ આરોપી સંકળાયેલ છે કે નહીં તે નિર્ધારિત કરવા માટે, અપીલી અદાલત ઉપર પુરાવાની પુનઃમૂલવણી કરવાની ફરજ નિર્ધારિત થાય છે.

૧૫. સમાન સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય, (૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩) તેમજ ગિરજા પ્રસાદ (મૃત) વારસદાર પ્રતિનિધિઓ દ્વારા વિ. સ્ટેટ ઓફ એમપી, (૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯) ના કેસોમાં પ્રતિપાદિત કર્યો છે. તેથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત જે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થાપિત છે.

૧૬. લુણા રામ વિ. ભુપત સિંહ અને અન્યના કેસમાં, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૯) એસ.સી.સી. ૭૪૯) માં પ્રકાશિત થયો છે, તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ૫૨-૧૦ અને ૧૧માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું વર્ણન સ્પષ્ટ રીતે વિશ્વસનીય નહોતું. કહેવાતા કેટલાક પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃતકનું મૃત્યુ એક આરોપીએ તેનો ગોઢિયો મરડી નાખવાને કારણે થયું હતું. અન્યોએ જણાવ્યું હતું કે તેનું ગળું દબાવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર અને સાક્ષીઓની તપાસ કરનાર ડૉક્ટરે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે બસ દોડતી સ્થિતિમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવું શક્ય નહોતું.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધની અપીલ માટેના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેતા, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા ઈચ્છુક નથી. વડી અદાલતનો અભિપ્રાય તર્કવિરુદ્ધ ગણાવી શકાય તેમ નથી અને તે પુરાવાના આધારે શક્ય એવો એક અભિપ્રાય છે.”

૧૭. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં પણ સર્વોચ્ચ અદાલતે મૂક્કિયાદ એન્ડ અનર. વિ. સ્ટેટ, રેપ. બાય ધ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ, તમિલ નાડુ, જે (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧) માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં પરા-૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

૪. આ બાબત વિવાદાસ્પદ નથી કે નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂળવણી કરીને, આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોના સંબંધમાં તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, ઉક્ત નિર્ણય ઉલટાવી દીધો હતો અને આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ ને કલમ ૩૪ સાથે વાચતાં હેઠળ દોષિત ઠેરવી જીવનકાળ માટેની સખત કેદની સજા ફરમાવી હતી. અપીલકર્તાઓના વકીલે ખૂબ જ ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષારોપણમાં ફેરવી દેતાં પોતાની અધિકારસીમા વટાવી છે; તેથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે કરવામાં આવેલી અપીલમાં વડી અદાલતની વ્યાસિ અને સત્તાનું આપણે વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે નિર્ણયો ની શ્રેણીમાં વારંવાર નિર્ધારિત કર્યું છે કે

પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલનું નિરાકરણ કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનું સૂક્ષ્મ પરીક્ષણ કરવા અને જરૂર પડે તો તેની પુનઃમૂલવણી કરવા માટે હકદાર તથા તે માટે બાધ્ય પણ હતી; જોકે, હસ્તક્ષેપ કરવાની પસંદગી કરતી વખતે અદાલતે માત્ર એટલા માટે નહીં કે વડી અદાલત અન્ય એક સંભવિત અથવા ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકે, પરંતુ નોંધ પર રહેલા પુરાવાના આધારે દોષિતતાની નિર્વિવાદ ખાતરી પ્રાપ્ત થવી આવશ્યક છે. ઉપરોક્ત બાબત સિવાય, જ્યાં સુધી અપીલના વિચારવિમર્શની વ્યાપકતા અને ઊંડાણનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી ફક્ત એટલા કારણો કે એક અપીલ દોષારોપણ સામે હતી અથવા બીજી નિર્દોષ છૂટકારા સામે હતી, અપીલના નિરાકરણની પદ્ધતિમાં કોઈ ભેદભાવ અથવા ભિન્નતા કલ્પાયેલ નથી. [જેવો રાજ્ય ઓફ રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસ.સી.સી ૫૭૩].

૧૮. નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલોમાં, જો નીચલી અદાલતે આપેલ કારણો ન્યાયસંગત અને યોગ્ય જણાય, તો અપીલ અદાલતને ચુકાદો ફરીથી લખવાની કે નવા કારણો આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી, એવું પણ સ્થિર થયેલ કાનૂની સ્થાન છે. આવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ

ઓફ કર્ણાટકા વિ. હેમારેડી, (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧, એસ.સી. ૧૪૧૭) ના કેસમાં નિર્ધારિત કર્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ધારણ કરવામાં આવ્યું છે;

...આ અદાલતે ગિરીજા નંદિની દેવી વિ. બિગેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસ.સી.આર. ૯૩:(એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૧૨૪) માં નિરીક્ષણ કર્યું છે કે પુરાવાના આધાર પર અપીલી અદાલતનું કર્તવ્ય પુરાવાનું વર્ણન પુનરાવર્તિત કરવાનું અથવા નીચલી અદાલતે આપેલા કારણોનું પુનઃઉચ્ચારણ કરવાનું નથી; જે અદાલતના નિર્ણય વિરુદ્ધ અપીલ કરવામાં આવી છે, તે અદાલતે આપેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિ દર્શાવવી સામાન્ય રીતે પૂરતી ગણાશે.

૧૯. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે શિવશરણપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (જે.ટી. ૨૦૧૩ (૭) એસ.સી. ૬૬) મામલામાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે; ‘કે અપીલી અદાલત સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી મૂળવણી કરવા સત્તાસંપન્ન છે, તેમ છતાં, અમુક અન્ય સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું રહે છે અને એ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે

કે નિર્દોષ છૂટકારાથી નિર્દોષિત્વ અંગે ઢિગુણી અનુમાન ધારણા ઊભી થાય છે.”

૨૦. તેથી, જો અપીલ અદાલત નીચલી અદાલતે આપેલા કારણો અને અભિપ્રાય સાથે સહમત હોય, તો પુરાવાની ચર્ચા આવશ્યક નથી.

૨૧. મેં નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદો અને આદેશનો અભ્યાસ કર્યો છે. મેં નીચલી અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવેલ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું પણ પરિશીલન કર્યું છે અને અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પણ ધ્યાનમાં લીધી છે. સમગ્ર પુરાવા પર નજર કરતાં, એવું કહી શકાય તેમ નથી કે આ કેસની હકીકતોમાં આઈ.પી.સી.ની કલમો ૪૯૮એ અને ૩૦૬ની જોગવાઈઓ આકર્ષિત થાય. આ કેસમાં હસ્તક્ષેપ કરવા યોગ્ય એવી કોઈ ખામી વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા આદેશમાં મને જણાતી નથી. વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને આદેશ ન્યાયસંગત અને યોગ્ય છે. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓની સાક્ષીથી એવું સ્થાપિત થતું નથી કે મૃત્યુ પામનારને કોઈ સતામણી કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન એ.પી.પી.ની આ રજૂઆત સ્વીકારવા હું સમર્થ નથી કે આ એવો કેસ છે જેમાં હું વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશના સુવિચારિત ચુકાદાને ઊલટાવી દઉં, અને તેમાં કોઈ તર્કવિરુદ્ધતા નથી.

સાક્ષીઓનો પુરાવો પણ આ અદાલતને નીચલી અદાલતે લીધેલા અભિપ્રાયથી ભિન્ન અભિપ્રાય અપનાવવાની મંજૂરી આપતો નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની કસોટી પર હકીકત અંગેનું નિષ્કર્ષ પણ આ અદાલતને નીચલી અદાલતના ચુકાદાને ઉલટાવવાની મંજૂરી આપતું નથી. મંગલ રામ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, જે (૨૦૧૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૫૯૫ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે “ફૂરતા” શબ્દની વ્યાખ્યા કરી છે, અને તેથી આ કેસમાં પુરાવો ક્યાંય એવો દર્શાવતો નથી કે મૃત્યુ પામનારને આત્મહત્યાના પ્રેરણા માટે કોઈ ફૂરતા કરવામાં આવી હતી. મેં નોંધ પરના પુરાવાની મૂળવણી કરી છે અને નીચલી અદાલતનો અભિપ્રાય એવો તર્કવિરુદ્ધ કહી શકાય તેમ નથી કે આ અદાલતે આરોપીને દોષિત ઠરાવવો જરૂરી બને. આક્ષેપિત ફૂરતા સાબિત થઈ નથી, અને તેથી જ્યારે ફરિયાદ પક્ષ આઈ.પી.સી.ની કલમો ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળનો ગુનો સ્થાપિત કરવામાં સફળ થયું નથી, ત્યારે આ અદાલત નીચલી અદાલતના ચુકાદાને ઉલટાવી શકે નહીં અને પ્રકરણના તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ફરિયાદ પક્ષ આરોપી સામે આઈ.પી.સી.ની કલમો ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળના ગુનાઓ સ્થાપિત કરવામાં સફળ થયું નથી. કુલદીપ કૌર વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાખંડ, જે (૨૦૧૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૫૮૪ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયથી પણ મારા આ અભિપ્રાયને વધુ આધાર મળે છે, અને તેથી નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય નહીં અને વર્તમાન

અપીલ નામંજૂર કરવી જરૂરી બને છે. વર્તમાન અપીલમાં પણ નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષને ખંડિત કરવા માટે કંઈ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી અથવા સૂચવવામાં આવ્યું નથી. નોંધ પરના પુરાવાને જોતા પણ, વિદ્વાન એ.પી.પી. આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલ આરોપ સાબિત કરવામાં સફળ થયા નથી તેમજ સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોનો સિલસિલો અને સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા, જે (૨૦૧૩ (૧૪) એસ.સી.સી. ૧૫૩) માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે લીધેલા અભિપ્રાયથી ભિન્ન અભિપ્રાય આ અદાલત અપનાવે તે માટે આ અદાલતને મનાવી શક્યા નથી. આ રીતે, પુરાવામાંથી જ સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે પોતાનો કેસ ચુકિતસંગત શંકાથી પર સાબિત કર્યો નથી.

૨૨. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિના દૃષ્ટિકોણથી, હું વિચારપૂર્વકના મત પર આવ્યો છું કે નીચલી અદાલતે આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપતાં સંપૂર્ણપણે ચુકિતસંગત રીતે કાર્ય કર્યું હતું. હું માનું છું કે નીચલી અદાલતે નોંધેલા નિષ્કર્ષો સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત અને યોગ્ય છે અને તેવા નિષ્કર્ષો નોંધવામાં તેની તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા ખામી કરવામાં આવી નથી. તેથી, નીચલી અદાલતે નોંધેલા નિષ્કર્ષો, અંતિમ તારણ અને તેના પરિણામરૂપ નિર્દોષ

છૂટકારાના આદેશ સાથે હું સંપૂર્ણ સહમત છું અને તેથી તેમાં દખલ કરવા માટે મને કોઈ કારણ જણાતું નથી.

૨૩. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને ફગાવી દેવામાં આવે છે. તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૩નો નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ યથાવત્ રાખવામાં આવે છે. આરોપીના જામીન અને જામીનબોન્ડ, જો કોઈ હોય, મુક્ત કરવામાં આવે છે. આર. એન્ડ પી. તાત્કાલિક સંબંધિત નીચલી અદાલતને પરત મોકલવામાં આવે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

રાકેશ

*Translation of this Judgement has been provided by M/S
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.
